TCS reconfigures for the future

Its new growth and transformation strategy lies in building large advisory and strategy capabilities alongside its traditional outsourcing and System Integrator businesses

SHIVANI SHINDE
Mumbai, 25 October

In March this year, when Tata Consultancy Services (TCS) unveiled a new brand statement of "Building on Belief", many wondered if it was the right strategy. When things are uncertain, wouldn't a brand statement such as "Experience Certainty" have been better? But for Rajesh Gopinathan, CEO & MD, TCS, it was all about the way the company was looking at business.

As Gopinathan explained over a video call, "Today, we have over 1,000 customers and 98 per cent of our business is repeat business; our relevance to customers should continue, and to increase. Our situation is unique as our customers want to work with us more, so the onus is on us to ensure that we develop ourselves continuously so that we remain relevant to the customer ecosystem and that is our G&T [growth and transformation] agenda."

The company started to talk about its G&T-led strategy more openly about three quarters back. At a Q4 FY21 media meet Gopinathan had said: "The overall opportunity, what we call 'growth and transformation', is huge, and we are still early stage participants there. We are investing in it across the value chain, whether in developing capabilities by harnessing contextual knowledge, by innovation, experimenting and investing into new opportunities."

He also pointed out that the upstream (consulting) work that is cornered by the Big Four — Deloitte, PricewaterhouseCoopers, KPMG, and EY — and the consulting services provider needs to change. The traditional consultants have used a "cookie-cutter" type of approach to solve problems, he said.

Peter Bendor-Samuel, CEO, Everest Group, a global research and advisory firm, believes that there are two reasons for TCS to enter this space. "First, it is a large and attractive market. Accenture and Capgemini are two somewhat similar firms that have been successful in building and sustaining large advisory and strategy businesses alongside their outsourcing and System Integrator (SI) business," he said.

The second reason is that TCS hopes to use the influence that advisory or strategy provides to get in early to large transformation SI and outsourcing opportunities and potentially create a sole-source capability similar to Accenture, Deloitte and E&Y's.

This shift has meant a lot of internal introspection. Within TCS, this change was being brought about by the 'triple A strategy' — Awareness, Articulation and Amplification.

"It starts with a heightened awareness of what we do. One of the exercises that we have been doing for the past few years has been identifying the value of what we do," Gopinathan explained. "There are multiple G&T projects in which TCS was participating and executing very well, but what we did in the last few years was to become more aware of which part of the customer agenda we are partnering with. And this awareness is the key part of our strategy."

The Articulation strategy began within TCS a decade back when the company brought in vertical focus into its business. This meant that there were people who were experienced in a particular vertical, its trend, internal culture, challenges, technology needs and new possibilities and what that industry was doing at that stage. These individuals were identified as Contextual Masters. At present TCS has 25,000 Contextual Masters, who not only know their industry needs inside-out but also hold patents for their research work. Gopinathan is focused on increasing this number manifold in the coming years.

The final "A" is Amplification. This is where clients endorse what TCS has made possible for them. "This whole exercise was triggered by the feedback we got from our clients who said they cannot be our salesmen," added Gopinathan.

This is important for TCS as it's known for its execution capabilities. But the G&T strategy focuses on innovative thinking and execution. Take the case of the Nordic insurance player Gjensidige. The firm wanted to increase its market share in Sweden. Instead of asking what the client wanted, TCS suggested that Gjensidige could be part of its innovation lab in Amsterdam, called Pace Port. This is a place where clients and TCS co-innovate.

In this case Gjensidige got a team of business leaders who worked with a TCS team to create a pilot. Based on the results of the pilot, the company has created a backlog of activities that need to be carried out as part of its transformation, and TCS is part of it. At present, TCS Pace has four hubs — in Tokyo, New York, Pittsburgh and Amsterdam.

"These co-innovation labs are not directed at solving immediate problems, but are designed to bring the engagement forward, and this has increased in volume. We have built a lot of credibility with the client and now we are taking it a step further and saying why not ideate on other areas, and it is generating a lot of interest," Gopinathan said.

To reach this point has meant a lot of internal change. "The challenging part has been the internal mindset. This is not moving away from our values but claiming what is ours," Gopinathan added. "Talking about what is rightfully ours is not negation of it but a logical extension because of the size we have and the aspiration that we have. When you are small, your work is visible internally and externally, but when you are large and diverse as we are you need to tell your story."

Bendor-Samuel thinks this shift will be a challenging one, especially when several have failed miserably when they shifted gears to be players in the advisory and strategy space. "It is possible to pair the advisory and/or strategy business with SI and outsourcing as Accenture and Deloitte demonstrate. What makes TCS' journey harder is that there are already large firms in consulting advisory and strategy in the market blocking their progress," he added.

"On the other hand, TCS' strong customer relationships, with footholds in SI and outsourcing, is a very deep balance sheet," he pointed out, while adding, "But even with these formidable advantages, it faces a steep learning curve and a difficult journey if it is to emerge with a market leading business. Buying an existing firm is possible but the integration challenges are formidable; growing the business organically may mean that it never gets to scale and falls short of the kind of revenue and influence that it seeks."

SIZE MATTERS

Figures in $ mn

TCS			
Current Mcap			**1,72,723**
	FY19	FY20	FY21
Revenue	20,954	22,145	22,119
NP	4,503	4,556	4,473
Mcap	1,08,347	90,910	1,60,672
IBM			
Current Mcap			**1,14,621**
Accenture PLC			
Current Mcap			**2,32,687**

Compiled by BS Research Bureau Source: Bloomberg

Restaurant industry shrank 53% in pandemic year: Report

RITWIK SHARMA
New Delhi, 26 October

The restaurant business worldwide was one of the hardest hit by the Covid-19 pandemic. The Indian food services market was no exception, as it witnessed 53 per cent degrowth in FY2021 compared to the previous fiscal, a report by the National Restaurant Association of India (NRAI) said on Monday.

The contraction in the food services industry led to the permanent closure of over 25 per cent of food business operators, which resulted in job losses of nearly 2.4 million in India. The Indian market size slid to an estimated ₹200,762 crore after a high of ₹423,624 crore in FY2020, but the organised sector was faster to recover and its share in the food services pie is expected to increase to 54 per cent by FY2025, up from 27 per cent in FY2021, the Covid-19 impact assessment report added. In the ongoing fiscal year, the industry — which employs 7.3 million people — is expected to recover and reach a size of ₹472,285 crore.

Revenue and profitability also took a significant hit due to Covid-19, with average revenue post-lockdown seeing degrowth of 46 per cent compared to pre-Covid levels, and average profitability falling 88 per cent, said the report that was released at a flagship roundtable of the industry body.

The report cited measures taken by the Centre and policy advocates, and also offered recommendations to the central and state governments to bail the industry out. The recommendations include restoration of input tax credit on the goods and services tax, framing a fair e-commerce policy, unemployment pay cover for employees, general notification allowing the invoking of force majeure and adjustment of licence fees for the period of operations under restrictive conditions.

ON THE JOB

An IT, ITeS labour conundrum

MAHESH VYAS

According to CMIE's Consumer Pyramids Household Survey (CPHS), information technology (IT) and information technology enabled services (ITeS) together employed 1.78 million people in September 2021. The average for the quarter ended September 2021 was lower at 1.74 million. This is also lower than the average 1.9 million the industry employed in the quarter of June 2021. Employment in the IT and/or ITeS industry had peaked at 2.23 million in June 2021.

The IT and/or ITeS industry is a small employer. At about 2 million, it accounts for a mere half per cent of the total employment in the country. But, it provides one of the most coveted jobs in the private sector. Demand for IT and/or ITeS professionals from larger companies is on the rise. Companies are reportedly hiring aggressively. But, at the same time, attrition rates have risen. This suggests that much of the hiring by companies is from within the industry. There seems to be a much lower preference for fresh graduates. This could be because of some scepticism regarding the quality of fresh candidates graduating after remote education in the shadow of Covid-19 and stringent lockdowns.

Most of the employment in this industry is provided by some of the best companies in India. Tata Consultancy Services employs over half a million. It alone accounts for over a quarter of the total estimated employment in this coveted industry. Infosys is a distant second but it is still a very large provider of good quality jobs to nearly 280,000 people. Next, HCL Technologies and Wipro come close with both employing a little short of 200,000. Wipro is a somewhat diversified enterprise and so some of its employment is in non-IT businesses. Wipro also does not provide details of employment like other listed IT companies do. We have estimated employment by the company using its wage bill as a reference point.

All the top IT job providers in India are listed companies. There are some large unlisted IT companies as well, such as Accenture Solutions, Microsoft Corporation, SAP India, etc. While some of them hire in the thousands, none matches the hundreds of thousands hired by the top four IT companies in India mentioned above.

Two databases maintained by CMIE show somewhat comparable employment estimates for IT and/or ITeS companies in India. CPHS estimates that the industry employs about 2 million people. This estimate is drawn from a large household survey. Independent estimates drawn from CMIE's Prowess database indicate that listed IT and/or ITeS companies employ about 1.5 million. This implies that the unlisted companies could be employing about half a million or a little more than that. This is what TCS alone employs.

Indian companies are not very good at providing information on the number of persons they employ. Even listed companies do not provide employment data at a quarterly frequency the way they provide quarterly financial statements. We have used the salary and wage data, which is available at a quarterly frequency for all listed companies, and the employment data of a select few that provide such data to estimate employment among listed companies in the industry.

The top 10 companies account for about 91 per cent of all employment among listed IT and/or ITeS firms and they make 92.4 per cent of all wage payments to them

There are 300 listed IT and/or ITeS companies in India. Of these, employment data was available for only 10 for the June 2021 quarter. Of these, six are among the top 10 companies and four from the rest. We use this and similar data for earlier quarters along with the total wage bill of individual companies to derive an average wage rate for the top 10 IT and/or ITeS companies and separately for the remaining IT and/or ITeS companies. Using the average wage rates from the select few who provide employment data and the published total wage bill for individual companies, we estimate the employment by each company.

The top 10 listed IT and/or ITeS companies are estimated to have employed 1.46 million people in the quarter ended June 2021. The remaining 130 employed only an estimated 0.13 million.

A concrete estimate of the size of the IT and/or ITeS industry is the wage bill as provided by the companies. The total wage bill of all 140 listed companies for which financial statements were available for the quarter ended June 2021 was ₹536 billion. Of this, the top 10 companies accounted for ₹495 billion and the remaining 130 made for a meagre ₹41 billion. The top 10 companies account for about 91 per cent of all employment among listed IT and/or ITeS companies and they make 92.4 per cent of all wage payments to them. Wage rates are higher in the top 10 companies.

The total wage bill of IT and/or ITeS companies shot up by 15 per cent yoy in the quarter ended June 2021. In the preceding four quarters, growth was between 4.7 and 6.3 per cent. The 15 per cent growth of the June 2021 quarter was the best since the December 2018 quarter. Ten companies that have provided data for the quarter ended September 2021 indicate a further acceleration in the wage bill to 17.4 per cent. These are mostly the top companies.

Evidently, the demand for labour from IT and/or ITeS companies shot up in the quarter ended September 2021 but the lack of growth in total employment seen in CPHS in the September 2021 quarter indicates that the larger companies are mostly poaching available human resources. The demand for fresh labour is limited. Smaller companies that are losing human resources are not replenishing them commensurately.

The writer is MD & CEO, CMIE P Ltd

मराठवाड्याची अस्मिता गहाण ठेवू नका!

फडणवीस यांची सरकारवर टीका

बिलोली, ता. २५ (बातमीदार) : राज्यातील गोरगरीब, मराठवाड्याच्या हितासाठी आमच्या काळात सुरू झालेल्या महत्त्वाच्या योजना सध्याच्या सरकारने बंद केल्या. वैधानिक विकास मंडळ बंद करून मराठवाड्यावर अन्याय करण्यात आला. सत्तेसाठी लाचार होऊन मराठवाड्याची अस्मिता गहाण ठेऊ नका, असे प्रतिपादन विधानसभेतील विरोधी पक्ष नेते देवेंद्र फडणवीस यांनी सोमवारी (ता. २५) केले.

विधानसभेच्या देगलूर - बिलोली मतदारसंघाच्या पोटनिवडणुकीतील भाजप- मित्र पक्षाचे उमेदवार सुभाष साबणे यांच्या प्रचारार्थ सोमवारी (ता. २५) येथे झालेल्या सभेत ते बोलत होते. केंद्रीय मंत्री रामदास आठवले, केंद्रीय राज्यमंत्री भागवत खुबा, माजी मंत्री बबनराव लोणीकर, खासदार प्रताप पाटील चिखलीकर, भाजपचे जिल्हाध्यक्ष व्यंकटराव पाटील गोजेगावकर, आमदार राम पाटील रातोळीकर, राजेश पवार, आदी उपस्थित होते.

राज्यातील महाविकास आघाडीच्या सरकारने जलयुक्त शिवार, मराठवाडा सिंचन प्रकल्प, वैधानिक विकास मंडळ यासह गोरगरीबांच्या अनेक योजना बंद करून भ्रष्टाचार वाढविला. हे विकासाला प्राधान्य देणारे सरकार नव्हे तर चालू लोकांचे चालू सरकार आहे. ओबीसी समाजाचे राजकीय आरक्षण या सरकारने घालवले. मराठा, कोळी समाजासह कुठल्याही समाजाला न्याय न देणारे हे निष्क्रिय सरकार आहे. एकदा अनागोंदी कारभार मंडळींकडून होताना दिसत आहे. पोटनिवडणुकीच्या माध्यमातून या सरकारला झटका देण्याची सुवर्णसंधी मतदारांच्या हाती आहे. या संधीचे सोने करण्याचे आवाहन फडणवीस यांनी केले.

> राज्यातील महाविकास आघाडीचे सरकार भ्रष्टाचार करून सर्वसामान्यांची लूट करत आहे. मात्र, केंद्र सरकार गोरगरिबांच्या कल्याणासाठीच्या योजना प्रभावीपणे राबवीत आहे. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी हे सर्व क्षेत्रातील दलाली बंद करून गोरगरिबांना बळकट करण्याचे काम करीत आहेत. त्यामुळे केंद्र शासनाच्या सर्व योजना राज्यात प्रभावीपणे राबवण्यासाठी भाजप विशेष प्रयत्न करत आहे.
> - देवेंद्र फडणवीस, विरोधी पक्ष नेते

आर्थिक परिस्थिती खराब; म्हणे आणखी खर्च कशाला?

नागपूरमध्ये नको मंत्र्यांना अधिवेशन

नीलेश डोये : सकाळ वृत्तसेवा

नागपूर,ता. २५ : विधिमंडळाचे हिवाळी अधिवेशन नागपुरात घेण्यास प्रशासनाकडून हिरवी झेंडी दाखविण्यात आली असली तरी सरकारमधील काही मंत्र्यांचा यास विरोध असल्याचे सांगण्यात येते. राज्याची आर्थिक परिस्थिती ठिक नाही. अशा परिस्थितीत अधिवेशनावर कोट्यवधी खर्च घालणे अयोग्य असल्याचा युक्तिवाद केला जात आहे.

अधिवेशनाच्या संदर्भात दोन, तीन दिवसांत विधिमंडळाच्या कामकाज सल्लागार समितीची बैठक होणार असून यात अंतिम निर्णय घेण्यात येणार आहे. त्यामुळे या बैठकीकडे सर्वांचे लक्ष लागले आहे. कराराप्रमाणे एक राज्य विधिमंडळाचे एक अधिवेशन नागपूरला होणे आवश्यक आहे. अर्थसंकल्पीय अधिवेशन नागपूरला घेण्याची मागणी विदर्भातील काही सत्ताधारी पक्षातील आमदारांसह विरोधी पक्षातील आमदारांनी केली होती. परंतु ती फेटाळण्यात आली.

बड्या नेत्यांचाच विरोध ?

आघाडी सरकारमधील काही बडे नेते नागपूरला येण्यास उत्सुक नाहीत. मात्र थेट विरोध करता येत नाही. त्यामुळे काही मंत्री आणि आमदारांच्या माध्यमातून आर्थिक परिस्थिती आणि खर्चाचे दाखले दिल्या जात आहे. विरोधकांमार्फत भडिमार होण्याची शक्यताही आहे. दोनचार दिवसांचे मुंबईतील अधिवेशन घेऊन औपचारिकता पार पाडण्याचा प्रयत्न काही नेत्यांचा असल्याचेही सूत्रांनी सांगितले.

सरकारने ७ डिसेंबरपासून हिवाळी अधिवेशनाचे सत्र सुरू करण्याचे जाहीर केले आहे. नुकतेच विधिमंडळाचे सचिव राजेंद्र भागवत यांनी अधिवेशनाच्या कामकाजाचा आढावा घेतला. त्यावेळी त्यांनी कामकाजावर समाधान व्यक्त केले होते. त्यानंतर बांधकाम विभागाकडून आवश्यक तयारी सुरू करण्यात आली. परंतु आता अधिवेशन नागपुरात घेण्यास काही मंत्र्यांकडून विरोधात सूर काढण्यात येत असल्याचे प्रशासनातील सूत्रांकडून सांगण्यात येते.

हिवाळी अधिवेशन अध्यक्षांविनाच ?

आधी हात उंचावून मतदानाचा कायदा करणार

राजेश चरपे : सकाळ वृत्तसेवा

नागपूर, ता. २५ : अर्थसंकल्पीय अधिवेशनापाठोपाठ नागपूरमध्ये होऊ घातलेले हिवाळी अधिवेशन विधानसभा अध्यक्षांविनाच होणार आहे. महाविकास आघाडीला आमदार फुटण्याची भीती असल्याने गुप्त मतदानाऐवजी हात उंचावून मतदाना करिता विधान परिषदेत आधी पारित केला जाणार असल्याचे समजते.

काँग्रेसचे प्रदेशाध्यक्ष नाना पटोले यांनी विधानसभा अध्यक्षपदाचा राजीनामा दिला तेव्हापासून नवे अध्यक्ष कोण याची चर्चा आहे. मध्यंतरी शिवसेना आणि राष्ट्रवादी काँग्रेसने या पदावर दावा केला होता. मात्र, काँग्रेसने जागा वाटपाच्या ठरलेल्या सूत्राकडे मुख्यमंत्र्यांचे लक्ष वेधले. त्यात पटोले यांना आम्हाला जशी सत्तेची गरज आहे तशी शिवसेना-राष्ट्रवादीलाही आहे असे स्फोटक विधान करून एक प्रकारे आपल्याच सहकाऱ्यांना इशारा दिला होता. त्यानंतर अध्यक्ष काँग्रेसचाच होईल अशी नरमाईची भूमिका आघाडीतील इतर दोन पक्षांनी घेतली.

मध्यंतरी राज्यपाल भगतसिंग कोश्यारी यांनी तत्काळ अध्यक्ष नेमण्याच्या सूचना केल्या होत्या. त्यावर आघाडीतील प्रमुख नेते आणि राज्यपालांमध्ये चांगलेच शाब्दिक युद्ध रंगले होते. नवे सरकार येण्यापूर्वी अध्यक्ष नेमण्याचा अधिकार राज्यपालांना असतो. आता तो सत्ताधाऱ्यांचा आहे असेही ठणकावून सांगण्यात आले होते. तत्पूर्वी, राज्याचे ऊर्जामंत्री नितीन राऊत यांचे नाव अध्यक्षपदासाठी आघाडीवर होते. त्या बदल्यात ऊर्जा खाते नाना पटोले यांना दिले जाणार असल्याची जोरदार चर्चाही काँग्रेसमध्ये होती. मात्र, दिल्लीश्वरांनी अद्याप यास हिरवी झेंडी दिली नाही. त्यामुळे हा विषय थांबला. हिवाळी अधिवेशनाच्या निमित्ताने अध्यक्षांच्या नावाची पुन्हा चर्चा रंगणार आहे.

दहावी-बारावी परीक्षा ऑफलाइन ?

पुणे, ता. २५ : कोरोनाचा प्रादुर्भाव कमी होत असल्याने आता दहावी-बारावीच्या २०२२ मध्ये होणाऱ्या बोर्डाच्या परीक्षा ऑफलाइन घेण्याचा शालेय शिक्षण विभागाचा विचार आहे. तसेच अचानकपणे कोरोनाचा संसर्ग वाढल्यास ऑनलाइन परीक्षा घेण्याच्या दृष्टीनेही सध्या चाचपणी सुरू आहे. परंतु सध्याच्या परिस्थितीचा विचार करता परीक्षा ऑफलाइनच होतील आणि त्याबाबत आठवडाभरात निर्णय जाहीर होईल, अशी माहिती शिक्षण विभागाने दिली आहे.

> राज्य मंडळामार्फत गेल्या वर्षी दहावी-बारावीची परीक्षा ऑफलाइन घेण्याच्या दृष्टीने तयारी केली होती. कोरोनाच्या स्थितीचे गांभीर्य लक्षात घेऊन प्रत्येक शाळेत परीक्षा घेण्याचे नियोजन केले होते. आता कोरोनाचा फारसा प्रादुर्भाव राहिलेला नाही. त्यामुळे दहावी-बारावीच्या परीक्षा ऑफलाइन पद्धतीनेच घेण्याच्या दृष्टीने तयारी सुरू केली आहे. दरवर्षी जवळपास तीस लाखांहून अधिक विद्यार्थी दहावी-बारावीची परीक्षा देत असतात. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना परीक्षेबाबत माहिती देणे गरजेचे आहे. त्यामुळे आठवड्याभरातच परीक्षेबाबत निर्णय घेण्यात येईल.
> - दिनकर पाटील, अध्यक्ष,
> महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाच्या वतीने दरवर्षी फेब्रुवारी-मार्चमध्ये दहावी-बारावीची परीक्षा घेण्यात येते. परंतु, मार्च २०२० पासून कोरोनाचा प्रादुर्भाव वाढल्याने, यावर्षी कोरोनाचा प्रादुर्भाव जाणविण्यापूर्वी बारावीचे पेपर झाले होते. तर दहावीचे शेवटच्या टप्प्यातील पेपर रद्द करण्यात आले होते. त्यानंतरही कोरोनाचा प्रादुर्भाव कायम राहिल्याने २०२१मध्ये होणाऱ्या दहावी-बारावीच्या परीक्षा वारंवार पुढे ढकलण्यात येत होत्या. त्यानंतर अखेर मे-जून २०२१ मध्ये परीक्षा रद्द करण्याचा निर्णय घेण्यात आला. त्यानंतर अंतर्गत मूल्यमापनाच्या आधारे विद्यार्थ्यांचे निकाल जाहीर करण्यात आले. आता कोरोनाचा प्रादुर्भाव सातत्याने कमी होत असल्याने निदर्शनास येत आहे. त्यामुळे यंदा २०२२ मध्ये होणाऱ्या बोर्डाच्या परीक्षा ऑफलाइन घेण्याबाबत राज्य पातळीवर चर्चा सुरू आहे. शालेय शिक्षण मंत्री वर्षा गायकवाड यांनी नुकतीच शिक्षक, प्राचार्य, मुख्याध्यापक यांच्यासह शिक्षण क्षेत्रातील अन्य मान्यवरांसमवेत परीक्षेच्या आयोजनाबाबत चर्चा केली. ऑफलाइन परीक्षा घेण्याला बैठकीत मान्यवरांनी दुजोरा दिला.

ही परीक्षा ऑनलाइन घ्यायची झाल्यास, त्यादृष्टीने चाचपणी देखील करण्यात आली. परंतु राज्यभरातून ३० लाखांहून अधिक विद्यार्थी ही परीक्षा देतात. परीक्षेदरम्यान नेटवर्क, वीज पुरवठा खंडित होणे, पुरेसे साहित्य उपलब्ध न होणे अशा विविध समस्यांमुळे दहावी-बारावीची परीक्षा ऑनलाइन घेणे अशक्य असल्याची मते वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी आणि शिक्षण क्षेत्रातील मान्यवरांनी मांडली. त्यामुळे बोर्डाच्या परीक्षा ऑफलाइन घेण्याबाबत राज्य पातळीवर विचारविनियमय सुरू असून येत्या आठवडाभरात निर्णय जाहीर होणार असल्याची चिन्हे आहेत.

कामगारांवरून शिवसेना-मनसेत वाद

मुंबई, ता. २५ : महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना आणि शिवसेना यांच्यातील राजकीय वैर पुन्हा एकदा उफाळून आले आहे. दोन्ही पक्षांत 'एल अँड टी'मधील कामगारांच्या मुद्द्यावर मनसेची कामगार संघटना आणि भारतीय कामगार सेना यांच्यात वाद निर्माण झाला आहे.

पवईतील एल अँड टी कंपनीतील कामगारांच्या समस्यांवरून मनसेच्या कामगार संघटनेचे चिटणीस केतन नाईक, विभाग अध्यक्ष महेंद्र भानुशाली आणि रोहन सावंत सहकाऱ्यांसमवेत कंपनीत पोहोचले. कामगारांच्या समस्या मांडून हे सर्व जण कंपनीतून बाहेर पडत असताना शिवसेना कार्यकर्त्यांनी मनसेसोबत आलेल्या कामगारांना एकटे गाठून त्यांच्याशी अरेरावीची भाषा वापरल्याचा आरोप केतन नाईक यांनी केला.

दरम्यान, मनसेच्या संघटनेतील कामगारांनी पवई पोलिस ठाण्यात तक्रार दाखल केली.

लखीमपूर शेतकऱ्यांच्या अस्थी राज्यभर फिरवणार!

जनआंदोलन संघर्ष समितीचा निर्णय

मुंबई, ता. २५ : उत्तर प्रदेशातील लखीमपूर येथे मृत्युमुखी पडलेल्या शेतकऱ्यांच्या अस्थींचा कलश महाराष्ट्रात येणार असून जनआंदोलन संघर्ष समितीतर्फे हा कलश महाराष्ट्रातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये फिरवला जाणार आहे.

केंद्र सरकारच्या तीन कृषी कायद्यांविरोधात लखीमपूर येथे आंदोलन करीत असलेल्या काही शेतकऱ्यांचा एका गाडीने चिरडल्याने मृत्यू झाला होता. ही गाडी केंद्रीय गृहराज्यमंत्री अजय मिश्रा यांचा मुलगा आशिष मिश्रा चालवत असल्याचा आरोप शेतकऱ्यांनी केला आहे. यासंदर्भात ऑल इंडिया किसान संघर्ष समितीतर्फे राज्यभर निषेध रॅली काढून हे अस्थिकलश ठिकठिकाणी शेतकऱ्यांना दर्शनासाठी ठेवले जाणार आहेत. बुधवारपासून (ता. २७) ही रॅली सुरू होईल. राज्यातील सर्व म्हणजे ३६ जिल्ह्यांमध्ये हे अस्थिकलश नेले जाणार आहेत. १८ नोव्हेंबर रोजी मुंबईतील हुतात्मा चौकात या रॅलीचा शेवट होईल. या वेळी संयुक्त किसान मोर्चाचे पदाधिकारी तसेच ट्रेड युनियन जॉइंट ॲक्शन कमिटी तसेच जनआंदोलन संयुक्त समितीचे सर्व पदाधिकारी उपस्थित राहतील. समितीचे निमंत्रक विश्वास उटगी यांनी ही माहिती दिली आहे. जनआंदोलन संयुक्त समितीतर्फे आजवर राज्यात शेतकऱ्यांच्या व कामगारांच्या प्रश्नावर वारंवार आवाज उठवण्यात आला असून वेगवेळ्या प्रकारे आंदोलनेही करण्यात आली आहेत. मेधा पाटकर, अशोक ढवळे, अजित नवले, प्रतिभा शिंदे, सुभाष लोमटे आदी मान्यवर या समितीत आहेत.

निवडणुकीत आठवते जात!

देगलूर, ता. २५ (बातमीदार) : निवडून आलेले राजे होत नाहीत तर ते जनतेचे कायम सेवक असतात. पण आपण त्यांना राजे समजू लागलो. लोकशाहीच्या या विटंबनेला काहीअंशी मतदारही जबाबदार आहेत. निवडणुका आल्या की काँग्रेस असो अथवा भाजप, राष्ट्रवादीला जात समूहाची आठवण येते. लोकशाहीवरील त्यांचे प्रेम वेगळे असल्याची टीका वंचित बहुजन आघाडीचे अध्यक्ष अ‍ॅड. प्रकाश आंबेडकर यांनी केली.

देगलूर-बिलोली पोटनिवडणुकीतील वंचित बहुजन आघाडीचे उमेदवार डॉ. उत्तमराव इंगोले यांच्या प्रचारार्थ सोमवारी (ता. २५) येथे झालेल्या सभेत ते बोलत होते. अंजलीताई आंबेडकर, रेखाताई ठाकूर, सविताताई मुंडे, फारुक अहमद, सिद्धार्थ मोकळे, अशोक सोनवणे, अमित भुईगळ, गोविंद दळवी, अनिल जाधव, सरोजित बनसोडे, डॉ. इंगोले, अ‍ॅड अविनाश सूर्यवंशी आदी उपस्थित होते.

पुणेकरांच्या स्वप्नांचे पंख छाटू नका

> पुण्यासारख्या औद्योगिक, शैक्षणिक शहराला नागरी विमानतळ नसणे ही नामुष्की आहे. मोदी सरकारच्या कार्यकाळात ६२ विमानतळे बांधण्यात आली. मात्र पुणे विमानतळाचा विस्तार अजूनही लाल फितीत अडकला आहे. शहराला हक्काचा विमानतळ असणे आवश्यक आहे.
> - सुधीर मेहता, अध्यक्ष, मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स, इंडस्ट्री अँड ॲग्रिकल्चर (एमसीसीआयए)

"सगळे रस्ते रोमकडे जातात'' अशा आशयाचा इंग्रजीत एक वाक्प्रचार आहे. याचा शब्दशः अर्थ रोम हा प्राचीन रोमन साम्राज्यातील सर्व रस्त्यांचा केंद्रबिंदू होता असा होत असला, तरी त्या काळातील रोम हे शहर केवळ धार्मिक केंद्र नव्हे तर राजकीय आणि आर्थिक विकासाचे प्रतीक होते हे दाखवण्यासाठी केला जात असे. आजच्या युगात एखाद्या आधुनिक शहराला असा दावा करायचा असल्यास, कदाचित 'सर्व जागतिक प्रमुख हवाई कंपन्यांची विमाने येथे लँड होतात' असा करावा लागेल. एखाद्या शहराच्या आर्थिक वाढीसाठी सर्व सोयी सुविधांनी विकसित आणि २४ तास कोणत्याही हवामानात कार्यरत असणारा विमानतळ असणे ही मूलभूत गरज आहे. शहराच्या राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार संबंधांतील हा महत्त्वाचा दुवा असतो. पूर्णवेळ कार्यरत विमानतळ नसल्याने पुण्याच्या विकासात अडथळे निर्माण होत आहेत.

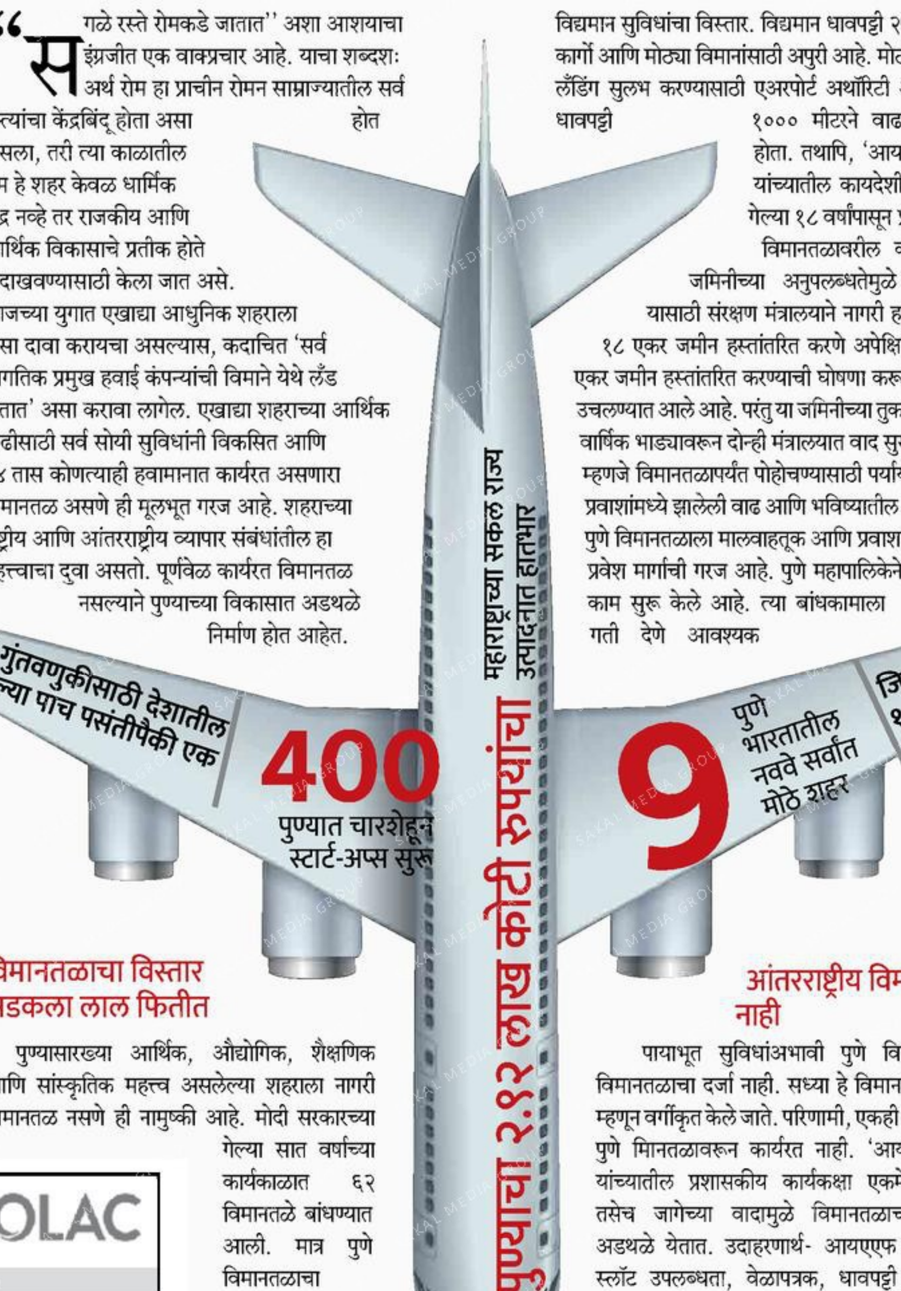

विमानतळाचा विस्तार अडकला लाल फितीत

पुण्यासारख्या आर्थिक, औद्योगिक, शैक्षणिक आणि सांस्कृतिक महत्त्व असलेल्या शहराला नागरी विमानतळ नसणे ही नामुष्की आहे. मोदी सरकारच्या गेल्या सात वर्षांच्या कार्यकाळात ६२ विमानतळे बांधण्यात आली. मात्र पुणे विमानतळाचा विस्तार अजूनही लाल फितीत अडकला आहे. शहराला हक्काचा विमानतळ असणे ही पुण्यातील नागरिकांची दीर्घकालीन आणि वाजवी मागणी आहे. सध्याचा विमानतळ भारतीय हवाई दलाच्या (आयएएफ) स्थानकात कार्यरत असलेले नागरी एन्क्लेव्ह आहे. १९३९ साली ब्रिटिश रॉयल एअर फोर्सने दुसऱ्या महायुद्धादरम्यान मुंबईला हवाई संरक्षण देण्यासाठी पुण्यात हवाई क्षेत्र स्थापन केले होते. सध्याचे विमानतळ भारतीय हवाई दलाच्या स्थानकाचा एक भाग म्हणून कार्यरत आहे. असे काम करताना अनेक अडथळ्यांचा सामना करावा लागतो. सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे पायाभूत सुविधांचा विकास आणि विद्यमान सुविधांचा विस्तार. विद्यमान धावपट्टी २५३५ मीटर लांब आहे. जी कार्गो आणि मोठ्या विमानांसाठी अपुरी आहे. मोठ्या विमानांचे उड्डाण आणि लँडिंग सुलभ करण्यासाठी एअरपोर्ट अथॉरिटी ऑफ इंडियाने (एएआय) धावपट्टी १००० मीटरने वाढविण्याचा प्रस्ताव ठेवला होता. तथापि, 'आयएएफ'' आणि 'एएआय'' यांच्यातील कायदेशीर समस्यांमुळे हा प्रस्ताव गेल्या १८ वर्षांपासून प्रलंबित आहे.

विमानतळावरील कार्गो टर्मिनलचा विकास जमिनीच्या अनुपलब्धतेमुळे प्रलंबित पडला आहे. यासाठी संरक्षण मंत्रालयाने नागरी हवाई वाहतूक मंत्रालयाकडे १८ एकर जमीन हस्तांतरित करणे अपेक्षित आहे. अलीकडेच २.५ एकर जमीन हस्तांतरित करण्याची घोषणा करून या दिशेने छोटेसे पाऊल उचलण्यात आले आहे. परंतु या जमिनीच्या तुकड्यासाठी देण्यात येणाऱ्या वार्षिक भाड्यावरून दोन्ही मंत्रालयात वाद सुरू आहेत. पुढील अडथळा म्हणजे विमानतळापर्यंत पोहोचण्यासाठी पर्यायी मार्गाची उभारणी करणे. प्रवाशांमध्ये झालेली वाढ आणि भविष्यातील वाढत्या गरजा लक्षात घेता पुणे विमानतळाला मालवाहतूक आणि प्रवाशांच्या वाहतुकीसाठी पर्यायी प्रवेश मार्गाची गरज आहे. पुणे महापालिकेने पर्यायी मार्गाचे काम सुरू केले आहे. त्या बांधकामाला गती देणे आवश्यक आहे.

शिवाय, रस्त्यांची नियमित स्वच्छता व देखभाल करणे आवश्यक आहे.

आंतरराष्ट्रीय विमानतळाचा दर्जा नाही

पायाभूत सुविधांअभावी पुणे विमानतळाला आंतरराष्ट्रीय विमानतळाचा दर्जा नाही. सध्या हे विमानतळ 'कस्टम्स एअरपोर्ट' म्हणून वर्गीकृत केले जाते. परिणामी, एकही आंतरराष्ट्रीय विमान कंपनी पुणे मिनतळावरून कार्यरत नाही. 'आयएएफ' आणि 'एएआय' यांच्यातील प्रशासकीय कार्यकक्षा एकमेकास छेदत असल्याने, तसेच जागेच्या वादामुळे विमानतळाच्या वापरातही अनेकदा अडथळे येतात. उदाहरणार्थ- आयएएफ आणि एएआय यांच्यात स्लॉट उपलब्धता, वेळापत्रक, धावपट्टी देखभाल, नाईट लँडिंग यावरून अनेकदा सुसूत्रतेचा अभाव असतो. ज्याचा परिणाम शेवटी पुणेकरांवर आणि शहराच्या अर्थव्यवस्थेवर होतो. शहरे आणि बाजारपेठांमध्ये तयार झालेल्या दळणवळणाच्या सुविधा या महत्त्वपूर्ण असतात. ज्यामुळे शहरांमध्ये थेट गुंतवणूक, व्यवसाय वृद्धी होऊन अर्थव्यवस्थेला चालना मिळते. दुर्दैवाने, खराब हवाई सुविधेमुळे मोठे प्रकल्प आणि गुंतवणूकीच्या संधी पुण्यातून बाहेर जात आहेत. हे केवळ आर्थिक आघाडीवर होणारे नुकसान नाही, तर पुण्याच्या तरुण पिढीच्या रोजगाराच्या संधी आणि आकांक्षाचेही नुकसान आहे. कोरोना साथीत पुणे विमानतळाने महत्त्वाची भूमिका बजावली आहे. सुरुवातीला केवळ पुण्यातील नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ व्हायरोलॉजीमध्ये (एनआयव्ही) चाचणी सुविधा उपलब्ध होती. देशभरातून रक्ताचे नमुने पुण्यात आणले जात असत. नंतर सीरम इन्स्टिट्यूटने विकसित केलेली कोव्हिशील्ड लस या विमानतळावरूनच जगाच्या कानाकोपऱ्यात पोहोचली. उडान (उडे देश का आम नागरिक) योजनेचे महत्त्व अधोरेखित करताना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी नमूद केले होते, 'दूरवरच्या भागात उपलब्ध झालेल्या हवाई दळणवळण सुविधा लोकांच्या स्वप्नाला पंख देत आहे.' पुणे विमानतळाच्या विकासासाठी जबाबदार असलेल्या सर्व भागधारकांनी एकत्र येऊन, पुणेकरांच्या स्वप्नाला पंख देण्यासाठी सामंजस्याने कृती करणे महत्त्वाचे आहे.